

УДК.37.014.543

Л.М. Яременко, к.е.н., доцент, ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»

РОЗВИТОК ПРИВАТНОГО СЕКТОРУ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ В УКРАЇНІ

У статті охарактеризовано приватний сектор вищої освіти в Україні. Визначено основні відмінності між державними та приватними вищими навчальними закладами за відповідними ознаками.

Ключові слова: вища освіта, приватний вищий навчальний заклад, механізм фінансування.

Важливою особливістю в управлінні вищою освітою є роздержавлення системи даної галузі. На початку XXI ст. в Україні сформувалась досить потужна ланка приватних вищих навчальних закладів і зуміла зайняти гідне місце в освітянському просторі держави. Сектор приватної форми власності в Україні складає 104 ВНЗ III-IV рівня акредитації. Так, наприклад у Києві налічується 22 приватних та 20 державних ВНЗ [2, с. 27].

Вищий навчальний заклад приватної форми власності – вищий навчальний заклад, заснований на приватній власності і підпорядкований власнику. Основною метою діяльності приватних вищих навчальних закладів є отримання прибутку, а фінансування здійснюється його власником (власниками). Статтею 21 Закону України «Про вищу освіту» від 17.01.2002 р. №2984–III передбачено повноваження власника (власників) вищого навчального закладу, які визначаються в межах законів і статутом вищого навчального закладу [1].

Відповідно до законодавства, вищі навчальні заклади мають право створювати:

- органи державної виконавчої влади та органи місцевого самоврядування;
- підприємства, установи, організації незалежно від форми власності;
- громадяни залежно від національних, культурно-освітніх та соціально-економічних потреб суспільства і за наявності у них необхідної матеріально-технічної, науково-методичної бази та висококваліфікованих науково-педагогічних кадрів тощо.

Приватні навчальні заклади можуть створюватися за ініціативою приватних осіб. Але для того щоб мати право на надання освітніх послуг, необхідно отримати ліцензію на провадження освітньої діяльності для надання освітніх послуг відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня. Для видання дипломів

державного зразка даний вищий навчальний заклад освіти має бути акредитований за відповідним рівнем акредитації.

Власник (власники) вищого навчального закладу:

- 1) розробляє статут вищого навчального закладу;
- 2) організовує ліцензування вищого навчального закладу;
- 3) призначає керівника вищого навчального закладу на умовах контракту відповідно до Закону України «Про вищу освіту»;
- 4) здійснює контроль за фінансово-господарською діяльністю вищого навчального закладу;
- 5) здійснює контроль за дотриманням умов, передбачених рішенням про заснування вищого навчального закладу;
- 6) приймає рішення про реорганізацію або ліквідацію вищого навчального закладу.

Приватні заклади вищої освіти в порівнянні з державними становлять два різних сегменти освітньої системи, які водночас мають свої переваги та недоліки характерні для галузі освіти.

Приватні вищі навчальні заклади мають безліч переваг, а конкуренція з державними змушує їх постійно бути в пошуку нового, гнучкішими до попиту на ринку освітніх послуг, що привернуло б до них увагу бажаючих абітурієнтів здобути освіти. Сьогодні приватні ВНЗ задовольняють попит здебільшого на гуманітарну освіту. Можна виділити один спільний недолік, який характерний для державних та приватних вищих навчальних закладів, це те, що держава не стимулює їх діяльність, а тільки обмежує. Основні відмінності між державними та приватними вищими навчальними закладами наведено в таблиці 1.

Державні заклади вищої освіти обмежені через недостатні обсяги фінансування та жорсткий контроль з боку держави, а метою діяльності приватних ВНЗ в зв'язку з тим, що вони визнані комерційними підприємствами, є отримання прибутку, і через це вони не мають пільг (окрім ПДВ) з боку держави для здійснення своєї діяльності. Держава ігнорує роль і місце приватних вищих навчальних закладів.

Державні вищі навчальні заклади навчають студентів понад державне замовлення на умовах контракту за кошти фізичних та юридичних осіб, але вони визнані бюджетними установами. Приватні вищі навчальні заклади надають платні освітні послуги, і є комерційними підприємствами, а їхня діяльність прирівнюється до підприємницької діяльності. Слід визнати, що незважаючи на більшість позитивного щодо приватних ВНЗ престиж державних, як і раніше залишається вищим.

На нашу думку, держава повинна підтримувати обидві системи вищої освіти, зокрема державні та приватні вищі навчальні заклади. Повинна бути затверджена спільна нормативно-правова база вищої освіти, визначені права та пільги в оподаткуванні та певні стимули з боку держави. Приватні і державні вищі навчальні заклади спільно готують висококваліфікованих спеціалістів

різних спеціальностей та напрямків, які в результаті займуть гідне місце на ринку праці.

Ми погоджуємося з думкою В.П. Андрущенка, що ринкова політика в даній сфері має обов'язково передбачати можливість державної підтримки приватних освітніх структур насамперед шляхом створення єдиної законодавчої бази як для державної, так і для приватної освіти, коригування податкового режиму, який має ґрунтуватися на визнанні того факту, що приватні освітні комплекси є не суб'єктами підприємницької діяльності, а некомерційними структурами [2, с. 67].

Таблиця 1.

Основні відмінності державних і приватних закладів вищої освіти

Ознака	Державний заклад вищої освіти	Приватний заклад вищої освіти
1	2	3
за соціальною ознакою	Державні вищі навчальні заклади виконують державне замовлення зі сторони держави на підготовку кваліфікованих спеціалістів.	Приватні вищі навчальні заклади виконують замовлення суспільства, кожного громадянина і сприяють становленню громадянського суспільства.
за методом фінансування	Фінансуються на основі даних минулих років коштами держави, а також за рахунок плати за навчання студентів контрактників.	Знаходяться на повному самофінансуванні за рахунок оплати за навчання, надання різноманітних освітніх послуг поза навчальним процесом, спонсорські допомоги та міжнародних фондів.
в залежності від форми оподаткування	Державою надані пільги в оподаткуванні.	Сплачують податок з прибутку, як комерційні підприємства.
за формою власності	Державні.	Приватні.
рівень відповідальності за результати своєї діяльності	Внаслідок гарантування обсягів фінансування спостерігається слабка залежність його з результатами діяльності.	Більша незалежність у фінансуванні і творчості об'єктивно породжує більшу відповідальність перед суспільством і державою.

Продовження таблиці 1

1	2	3
гнучкість до змін	Слабка реакція на ринкові зміни, а тому державні ВНЗ часто готують спеціалістів тих спеціальностей, якими вже переповнений ринок освітніх послуг.	Приватні заклади вищої освіти за своєю природою більш оперативно реагують на ринковий попит, що робить їх гнучкішими до інновацій. Сьогодні приватні ВНЗ задовольняють попит здебільшого на гуманітарну освіту, а тому користуються попитом на ринку освітніх послуг.
за нормативно-правовим регулюванням	Діяльність державних закладів освіти регулюється лише законодавством про освіту.	Діяльність приватних ВНЗ пов'язана з прийняттям ЗУ "Про власність", "Про підприємництво", "Про господарські товариства".
мета діяльності	Надання якісних освітніх послуг.	Надання якісних освітніх послуг. Отримання прибутку.
за спрямуванням коштів від наданих освітніх послуг	Кошти від плати за навчання студентів контрактної форми навчання спрямовуються на до фінансування захищених статей видатків.	Кошти фізичних та юридичних осіб спрямовуються на розвиток освітньої діяльності: на оновлення комп'ютерної техніки, поліпшення матеріального забезпечення і т.д.
критерії фінансування	Залишковий принцип фінансування даної галузі, призводить до занепаду ВНЗ, тому що коштів вистачає тільки на виживання.	Значна частина коштів виділяється на розвиток приватного закладу освіти.

Отже, існування приватного сектору вищої освіти вносить свої корективи у розвиток освітнього сектору. Але, які б відмінності не розділяли державні і приватні вищі навчальні заклади, всі вони підпорядковані Міністерству освіти і науки України, а їх освітня діяльність керується даним органом виконавчої влади. Незалежно від форми власності і підпорядкування усі вищі

навчальні заклади в Україні повинні забезпечувати відповідну якість освіти згідно державних стандартів вищої освіти, які є обов'язковими для виконання усіма суб'єктами в системі вищої освіти.

Список використаних джерел

1. Закон України “Про вищу освіту” від 17.01.2002 р. №2984 – III. Вища освіта в Україні. Нормативно–правове регулювання / За заг. ред. А.П. Зайця. – К.: ФОРУМ, 2003. – 950 с.
2. Приватна вища школа України на шляху інновацій: (Монографія) / В.П. Андрущенко та Б.І. Корольов – Х.: Вид-во НУА, 2005. – 320 с.

Annotation. In the article the private sector of higher education is described in Ukraine. Certainly basic differences are between state and private higher educational establishments after the proper signs.

Key words: higher education, private higher educational establishment, mechanism of financing.

6

УДК 330.342.146

Л.Г. Богуш, к.е.н., с.н.с., РВПС України НАН України, м. Київ

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ЯК ФАКТОР РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАКОНОДАВЧИХ ГАРАНТІЙ ФОРМУВАННЯ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ

Висвітлено стан, проблеми і пріоритети розвитку соціальної інфраструктури України в контексті реалізації законодавчих гарантій формування та збереження трудового потенціалу її населення.

***Ключові слова:** фактори формування трудового потенціалу, соціальна інфраструктура, принципи соціальної держави, державні соціальні стандарти.*

Зважаючи на зміст і структуру трудового потенціалу працівника (включає енергетичний потенціал, або здатність до праці, що поєднує психофізичні й інтелектуальні якості, а також соціально-психологічний потенціал, що визначається комунікативним і культурним рівнем та соціальною активністю [1, с. 12]), роль соціальної інфраструктури (рівня розвитку, особливостей територіальної організації і функціонування) в процесі його формування пов'язана насамперед зі створенням умов для реалізації законодавчо гарантованих, а отже, визнаних суспільно необхідними матеріально-побутових і соціально-культурних потреб населення, задоволення яких у підсумку забезпечує